

ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ТА НАРАХУВАННЯ РЕЗЕРВУ ОЧІКУВАНИХ КРЕДИТНИХ ЗБИТКІВ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ДЕПОЗИТІВ

Анотація. Статтю присвячено методологічним, організаційним та практичним аспектам формування, нарахування та відображення резерву очікуваних кредитних збитків фінансових активів, зокрема грошових коштів та їх еквівалентів та депозитів у фінансовій звітності підприємства. У роботі узагальнено ключові аспекти МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» стосовно знецінення фінансових активів у порівнянні з МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». Побудовано комплексну математичну модель розрахунку резерву очікуваних кредитних збитків та наведено практичний приклад його формування на умовному підприємстві. Запропоновано бухгалтерські рахунки для відображення резерву в обліку. Представлено розкриття інформації про грошові кошти та їх еквіваленти у фінансовій звітності за першого застосування міжнародних стандартів. Запропоновано імплементацію розрахунку резерву до облікової системи підприємства.

Ключові слова: грошові кошти та їх еквіваленти, депозити, резерв очікуваних кредитних збитків, бухгалтерський облік, МСФЗ 9.

Melnyk Tetiana, Moroz Yuliia

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ACCOUNTING TREATMENT FOR CALCULATION AND ACCRUAL OF THE ALLOWANCE FOR EXPECTED CREDIT LOSSES ON CASH AND DEPOSITS

Summary. In connection with the coming into force of IFRS 9 Financial Instruments, enterprises are required to review risk management policy and to revise the principles of an allowance for expected credit losses accrued on all financial assets of the enterprise. According to international accounting standards, financial assets also include cash and cash equivalents, so after IFRS 9 Financial Instruments they must be impaired as well. Therefore, the problem of allowance nature definition and the algorithm for its calculation arises. Thus, this article aims to summarize methodological, organizational and practical aspects of calculation, accrual and presenting the amount of allowance for expected credit losses on cash and cash equivalents and deposits in the financial statements of the Ukrainian enterprises. Within the framework of the study, in order to achieve the stated purpose of this scientific work, general scientific research methods such as analysis and synthesis, logical and historical method, scientific abstraction, comparison and generalization methods were used. The article focuses on the key aspects of IFRS 9 Financial Instruments regarding the impairment of financial assets and compares it with IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement. The result of work done was a design of the complex mathematical model of calculation of the allowance for expected credit losses and presentation of a practical example of computation at a conditional enterprise. The model is generalized but nonetheless does not contradict the requirements of international and national standards. It can therefore be used as an internal model for calculating the allowance. Accounts for accumulating and reflecting the amount of allowance in the accounting system have been proposed. The disclosure of cash and cash equivalents in the financial statements is presented for the first-time adoption of international standards. It is proposed to implement the automatic calculation of the allowance in the enterprise accounting system. This article has scientific and practical value and may be of use to national theoretical economists and accountants.

Keywords: cash and cash equivalents, deposits, allowance for expected credit losses reserve, accounting, IFRS 9.

Постановка проблеми. Враховуючи те, що нарахування резерву для грошових коштів відтепер є обов'язковою вимогою відповідно до Міжнародного стандарту фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти» (далі – МСФЗ 9), з'явилась об'єктивна необхідність розробки чітко окресленого механізму формування такого резерву та облікового відображення корегування оцінки саме цього виду фінансових активів для надання доречної та правдивої інформації для прийняття управлінських рішень. Адже багато бухгалтерів не до кінця розуміють сутність резерву очікуваних кредитних збитків для грошових коштів та їх еквівалентів та припускаються помилок під час його розрахунку для відображення в обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі, яка стосується проблеми дослідження статті, наразі мало вивчено питання практичного розрахунку моделі очікуваних

кредитних збитків згідно МСФЗ 9 та його відображення в обліку у вітчизняних реаліях. Саме тому ця наукова робота написана на основі статей іноземних авторів (Н. Volarević, М. Varović), а також офіційних документів найбільших світових аудиторських та консалтингових компаній (Ernst & Young, KPMG).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах змін законодавчого поля виникає необхідність розробки уніфікованої, науково обгрунтованої моделі розрахунку обсягу резерву очікуваних кредитних збитків грошових коштів та їх еквівалентів та депозитів, а також його представлення у фінансовій звітності.

Мета та завдання статті. Головна мета цієї статті полягає у поетапному представленні розрахунку резерву очікуваних кредитних збитків для грошових коштів та їх еквівалентів та депозитів відповідно до вимог МСФЗ 9.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після фінансової кризи 2008 року Велика двадцятка (G20) поставила перед розробниками стандартів складання фінансової звітності завдання створити єдиний набір концептуальних принципів для представлення інформації про фінансові інструменти підприємств. У відповідь на цей запит Рада зі стандартів фінансового обліку (FASB, США) та Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB, ЄС) почали спільно працювати над розробкою нового стандарту, який зміг би об'єднати поле вимог користувачів для представлення корисної інформації щодо фінансових активів та зобов'язань.

Відтак 24 липня 2014 року був представлений МСФЗ 9 [2], нововведенням якого стала принципово нова модель оцінки знецінення фінансових активів – модель очікуваних кредитних збитків, – яка передбачає нарахування резерву на всі види фінансових активів, зокрема на грошові кошти. Датою набрання чинності та переходу на цей стандарт є 1 січня 2018 року, тобто фінансова звітність станом на та за 2018 рік має відображати всі фінансові активи, скореговані на суму очікуваних кредитних збитків.

Кредитні збитки виникають внаслідок існування кредитного ризику. Кредитний ризик зазвичай пояснюється як ризик того, що позичальник може не повернути позику (або будь-який вид боргу), тому позикодавець може втратити основну частину позики або відсотки за кредит, або і те, і інше. У випадку грошових коштів та депозитів мова йде про те, що банк не зможе розрахуватися за своїми вимогами, відтак підприємство може втратити грошові кошти на поточному чи депозитному рахунках. Кредитний ризик також називають «ризиком дефолту», оскільки він передбачає ймовірність неспроможності виконання зобов'язання.

До набуття чинності МСФЗ 9 оцінка фінансових інструментів здійснювалась відповідно до вимог Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (далі – МСБО 39) за моделлю понесених збитків (incurred loss model), за якою оцінка активу не корегується на суму знецінення до моменту настання події, яка призводить до її фактичного знецінення. Таку модель критикують за створення резервів у недостатній кількості та запізно. Відповідно до моделі очікуваних кредитних збитків (expected credit losses model) за новим стандартом не потрібно, щоб підставою для нарахування резерву під знецінення було виникнення події, що спричинить збиток. Тобто за МСФЗ 9 при визнанні і подальшому представленні активу підприємство відразу має спрогнозувати та оцінити обсяг можливих збитків, звідки і походження назви моделі. Як зазначає ЕУ, за МСБО 39 для визначення обсягу знецінення застосовувався підхід найкращої оцінки, водночас МСФЗ 9 вимагає багатфакторного аналізу макроекономічної ситуації у країні і розробки сценаріїв розвитку подій [6, с. 2]. Стандарт вимагає нового підходу до всіх фінансових активів, заснованих на критеріях бізнес-моделі та договірних грошових потоках (SPPI-тест).

Саме такі вимоги на практиці створюють перешкоди впровадження нової моделі знецінен-

ня, адже МСФЗ 9 не містить конкретного методу розрахунку моделі очікуваних кредитних збитків. Навпаки, очікується, що суб'єкти господарювання розроблять свої внутрішні моделі, використовуючи доступну інформацію з минулого досвіду ведення бізнесу.

До моделі розрахунку входять три змінні: «exposure at default» – обсяг всіх грошових коштів на поточному та депозитному рахунках у банку (за вирахування готівки та грошових документів), для яких існує ризик дефолту (далі – EAD), «loss given default» – частка вкладених коштів, яку підприємство може втрати за настання дефолту (далі – LGD) та «probability of default» – ймовірність невиконання зобов'язань банком вчасно та у повному обсязі у найближчому майбутньому, зазвичай 12 місяців, (далі – PD) [7, с. 10].

Відтак пропонується наступна модель розрахунку у вигляді добутку трьох змінних [6, с. 277]:

$$ECL = EAD \times LGD \times PD \quad (1)$$

Для розрахунку LGD користуються документом Базельського комітету з банківського нагляду – Базель III, за яким $LGD = 1 - RR$, де RR – коефіцієнт повернення, тобто це та частка фінансового активу, яку ми очікуємо повернути у разі настання неплатоспроможності позичальника [4]. У випадку настання неплатоспроможності банку та визнання його банкрутом ймовірність повернення коштів на поточному та депозитному рахунку є практично нульовою, адже у такому разі всі активи банку блокуються та розподіляються між кредиторами у четверту чергу відповідно до ст. 64 Кодексу України з процедур банкрутства [1]. Відтак для обраної моделі вважатимемо значення LGD рівним 100%.

Ймовірність невиконання зобов'язання (PD) є найчутливішою змінною у даній моделі. Існує декілька способів оцінки ймовірності, наприклад, шляхом аналізу діяльності банку чи банківської групи на наявність реальних випадків настання неплатоспроможності. Проте найбільш точним, а відтак і найбільш поширеним способом, є використання оцінок міжнародних рейтингових агенств «Standard & Poor's», «Fitch Ratings» та «Moody's Investors Service» (далі – Moody's), які базуються на історичних та ймовірнісних даних на фінансовому ринку. Коли керівництво обирає використовувати дані рейтингових агенств, то постає питання, яку саме компанію обрати. Найчастіше використовують дані, оприлюднені агентством Moody's [9], або знаходять дані усіх трьох агенств та використовують усереднений показник. Кожній позиції у рейтингу присвоюється числове значення ймовірності дефолту (виражене у відсотках), яке і використовується для розрахунку.

Для розрахунку резерву для коштів на поточних рахунках припускаємо, що їх оборотність складає 1 місяць. Міжнародні агентства подають річну ймовірність дефолту, яку для грошових коштів та фінансових інвестицій необхідно перерахувати у місячну за формулою (2) [7, с. 11]:

$$PD_{\text{місячна}} = 1 - \left(1 - PD_{\text{річна}}\right)^{\frac{\text{к-сть місяців}}{12}}, \quad (2)$$

де для грошових коштів на поточних рахунках «кількість місяців» дорівнюватиме одному, а для депозитних – кількості місяців відповідно до договору з банком.

Для українських державних банків застосовується кредитний рейтинг України (рейтинг суверена), якщо банк має стабільний фінансовий стан. У разі наявності у банку фінансових проблем, то знижується рейтинг на позицію. У разі, якщо для банку надано рейтинг міжнародним агентством, то керівництво підприємства може обрати або даних рейтинг, або, порівнявши з рейтингом суверена, обрати нижчий. Для міжнародних банківських груп (Raiffeisen Bank Aval, Credit Agricole Bank, ING Groep, UniCredit тощо) може застосовуватися рейтинг групи. Відтак, вибір виду рейтингу банку є професійним судженням бухгалтера і має обиратися, зважаючи на особливості діяльності підприємства.

Припустимо, що в умовного підприємства «АВС» відкрито поточні та депозитні рахунки в АТ «Укргазбанк» та АТ «Райффайзен Банк Аваль» (таблиця 1), для оцінки ризиків за якими використовується рейтинг Moody's.

АТ «Укргазбанк» є державним банком, відтак за всіма його зобов'язаннями гарантом виступає держава Україна. Крім того рейтингове агентство Moody's не оцінює окремо позицію цього банку, відтак для коштів у ньому використовуватимемо рейтинг країни суверена – Саа1 (таблиця 2). Для АТ «Райффайзен Банк Аваль» в Україні 27 листопада 2019 року рейтингове агентство покращило оцінку від «стабільного» до «позитивного» (В3) внаслідок підвищення рейтингу країни суверена [8].

Відтак на основі вищеперахованих суджень розрахунок резерву очікуваних кредитних збитків для грошових коштів на поточному та депозитному рахунках у банку підприємства «АВС» виглядатиме наступним чином (таблиця 3).

Розрахунок місячних значень ймовірності дефолту полягатиме у наступному відповідно до формули (2):

для АТ «Укргазбанк»

$$PD_{1м} = 1 - (1 - PD_{річна})^{\frac{1}{12}} = 1 - (1 - 0,0420)^{\frac{1}{12}} = 0.0035$$

$$PD_{6м} = 1 - (1 - PD_{річна})^{\frac{6}{12}} = 1 - (1 - 0,0420)^{\frac{6}{12}} = 0.0212$$

для АТ «Райффайзен Банк Аваль»

$$PD_{1м} = 1 - (1 - PD_{річна})^{\frac{1}{12}} = 1 - (1 - 0,0089)^{\frac{1}{12}} = 0.0007$$

$$PD_{6м} = 1 - (1 - PD_{річна})^{\frac{6}{12}} = 1 - (1 - 0,0089)^{\frac{6}{12}} = 0.0045$$

Відтак відповідно до моделі (1) розрахуємо обсяги резервів для кожного з рахунків:

$$ECL_1 = 6\,500 \times 100\% \times 0,35\% = 22,75 \text{ (тис грн)}$$

$$ECL_2 = 3\,700 \times 100\% \times 2,12\% = 78,44 \text{ (тис. грн)}$$

$$ECL_3 = 10\,300 \times 100\% \times 0,07\% = 7,21 \text{ (тис. грн)}$$

Отже, загальний обсяг резерву очікуваних кредитних збитків для грошових коштів на поточних рахунках складе 29,96 тисяч гривень (22,75 + 7,21), а для коштів у вигляді депозиту – 78,44 тисячі гривень. Обсяг резерву відображає ймовірно зважену суму, яка має бути представлена як зменшення балансової вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, і має переоцінюватися на кожну дату балансу із врахуванням ефекту від зміни залишків на рахунках.

Відображення на бухгалтерських рахунках суми резерву здійснюється на підставі бухгалтерської довідки з доданим розрахунком. Для накопичення суми резерву доцільно створення технічного рахунку у робочому плані рахунків, наприклад, 31199 «Резерв очікуваних кредитних збитків гро-

Таблиця 1

Залишки грошових коштів та депозитів на рахунках у банках підприємства «АВС»

Рахунок	Назва банку	Банківський рахунок	Вид рахунку	Валюта	Залишок, тис г.о.
31101	АТ «Укргазбанк»	26001030	поточний	грн	6 500
35203	АТ «Укргазбанк»	26102030	депозитний, 6 місяців	грн	3 700
31201	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	26003030	поточний	грн	10 300

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 2

Кредитний рейтинг України за оцінками міжнародних рейтингових агентств

Рейтингове агентство	Поточний рейтинг	Прогноз	Дата присвоєння рейтингу
“Fitch Ratings” (Fitch)	В/В	Позитивний	6 вересня 2019
“Standard & Poor's” (S&P)	В/В	Стабільний	27 вересня 2019
“Moody's Investors Service” (Moody's)	Саа1/Са	Позитивний	22 листопада 2019
Rating and Investment Information, Inc.* (R&I)	В	Стабільний	9 серпня 2019

Джерело: [3]

Таблиця 3

Банк	ЕАД, тис. грн	LGD	Оцінка за Moody's	Річне значення PD	PD 1м	PD 6м	ЕСЛ, тис. грн
АТ «Укргазбанк»	6 500	100%	Саа1	4,20%	0,35%	2,12%	22,75
АТ «Укргазбанк»	3 700	100%	Саа1	4,20%	0,35%	2,12%	78,44
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	10 300	100%	В3	0,89%	0,07%	0,45%	7,21

Джерело: розроблено авторами на основі [9, с. 34]

шових коштів» та 35299 «Резерв очікуваних кредитних збитків інші поточні фінансові інвестиції».

Звідси, створення резерву відобразатиметься наступними проведеннями:

Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності»	108,4
Кт 31199 «Резерв очікуваних кредитних збитків грошових коштів»	(29,96)
Кт 35299 «Резерв очікуваних кредитних збитків інші поточні фінансові інвестиції»	(78,44)

На кожну дату балансу у разі необхідності сума резерву донараховується за рахунок визнання інших операційних витрат або зменшується за рахунок зменшення витрат та визнання суму доходу на різницю між початковим залишком резерву та поточним. Наприклад, переоцінена сума резерву під грошові кошти на поточному рахунку на наступну звітну дату склала 10,2 тисячі гривень, що має бути відображено наступною кореспонденцією рахунків:

Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності»	(19,76)
Кт 31199 «Резерв очікуваних кредитних збитків грошових коштів»	(19,76)
Кт 719 «Інші доходи від операційної діяльності»	19,76

Звідси, ефект від переоцінки резерву очікуваних кредитних збитків складе 19,76 тисяч гривень іншого доходу від операційної діяльності.

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 8 «Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки» застосування МСФЗ 9 є ретроспективним. Нові вимоги потрібно застосовувати до господарських операцій так, ніби ці вимоги завжди діяли. Виняток становлять порівняльні цифри, які не потрібно коригувати. Наприклад, у разі першого застосування міжнародних стандартів у формі 1 Баланс (Звіт про

фінансовий стан) станом на 31 грудня 2019 року у статті 1165 «Гроші та їх еквіваленти» обсяг грошових коштів та їх еквівалентів має бути відображений з врахуванням резерву (рисунок 1), водночас сума на початок звітного періоду має бути відображена без коригувань. Однак у примітках до фінансової звітності до статті 1165 необхідно додати рядок «Резерв очікуваних кредитних збитків» з розрахованою сумою резерву за звітний період, а у стовпці аналогічного попереднього періоду поставити нульове значення (рисунок 2).

Для поточних та довгострокових фінансових інвестицій балансові статті та примітки до них формуються за аналогічним принципом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до положень МСФЗ 9 суб'єкти господарювання повинні переоцінювати всі фінансові активи. Відтак, дана стаття пропонує рішення щодо впровадження однієї з найскладніших частин нового МСФЗ 9, тобто розробки внутрішньої моделі розрахунку очікуваних кредитних збитків для грошових коштів та їх еквівалентів та депозитів. Робота містить як теоретичні, так і практичні аспекти щодо вибору та обчислення всіх трьох змінних у моделі ECL: обсягу грошовий коштів, для яких існує ризик дефолту, частки вкладених коштів, яку підприємство може втрати за настання дефолту та ймовірність невиконання банком зобов'язань перед вкладниками. Слід зазначити, що описане рішення є спрощеним, але перевіреном на практиці та відповідає всім вимогам МСФЗ 9.

У подальших дослідженнях необхідно зосередити увагу на можливості запровадження автоматичного розрахунку обсягу резерву кредитних збитків шляхом розробки відповідних модулів у комп'ютерних середовищах обліку, які наразі існують для розрахунку амортизації, резерву відпусток чи оцінки вибуття запасів. Це пришвидшить складання фінансової звітності та знівелює помилки у розрахунках.

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2019 р

Форма № 1 Код за ДКУД 0000001

Актив	Код рядка	На початок звітного період	На кінець звітного періоду
Гроші та їх еквіваленти	1165	20 317	16 780
у тому числі в касі	1166	7	10
розрахунки в банках	1167	20 310	16 770

Рис. 1. Представлення інформації про гроші та їх еквіваленти у формі 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Джерело: узагальнено авторами

	2019 р.	2018 р.
Грошові кошти в банках	16 800	20 310
Грошові кошти в касі	10	7
Резерв очікуваних кредитних збитків	(30)	-
	16 780	20 317

Рис. 2. Примітки «Гроші та їх еквіваленти» до рядка 1165 форми 1 Баланс

Джерело: узагальнено авторами

Список літератури:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F+45> (дата звернення: 18.02.2020).
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016 (дата звернення: 20.02.2020).
3. Міністерство фінансів України (2020). Кредитний рейтинг України. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditnij-rejting-potochni-rejtingi-zagalna-informacija-istorichni-zmini> (дата звернення: 19.02.2020).
4. Basel Committee on Banking Supervision (2019). Minimum capital requirements for market risk. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d457.pdf> (дата звернення: 17.02.2020).
5. Ernst & Young (2018) IFRS 9 expected credit loss. Making sense of the transition impact. UK: Ernst & Young. URL: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ifs-9-expected-credit-loss/\\$File/ey-ifs-9-expected-credit-loss.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ifs-9-expected-credit-loss/$File/ey-ifs-9-expected-credit-loss.pdf) (дата звернення: 10.02.2020).
6. Н. Volarević, М. Varović (2018). ECL: internal model for IFRS 9 – Expected credit losses calculation. EKONOMSKI PREGLED. № 69(3), pp. 269–297. URL: <https://www.coursehero.com/file/41775327/KB-004pdf/> (дата звернення: 10.02.2020).
7. KPMG (2017). Demystifying Expected Credit Loss (ECL). India: KPMG. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/in/pdf/2017/07/Demystifying-Expected-Credit-Loss.pdf> (дата звернення: 10.02.2020).
8. Moody's Investors Service (2019). Moody's changes outlooks on ratings of seven Ukrainian banks to positive from stable. URL: https://www.moody.com/research/Moodys-changes-outlooks-on-ratings-of-seven-Ukrainian-banks-to-PR_413849 (дата звернення: 19.02.2020).
9. Moody's Investors Service (2020). Default Trends – Global: Annual default study: Defaults will edge higher in 2020. URL: https://www.moody.com/researchdocumentcontentpage.aspx?docid=PBC_1206734 (дата звернення: 19.02.2020).

References:

1. Bankruptcy Code of Ukraine from 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F+45> (accessed 18.02.2020).
2. International financial reporting standard 9 «Financial instruments». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016 (accessed 20.02.2020).
3. Ukrainian Ministry of finance (2020). Credit rate of Ukraine. Official site of Ukrainian Ministry of finance. URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditnij-rejting-potochni-rejtingi-zagalna-informacija-istorichni-zmini> (accessed 19.02.2020).
4. Basel Committee on Banking Supervision (2019) Minimum capital requirements for market risk. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d457.pdf> (accessed 17.02.2020).
5. Ernst & Young (2018) IFRS 9 expected credit loss. Making sense of the transition impact. UK: Ernst & Young. URL: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ifs-9-expected-credit-loss/\\$File/ey-ifs-9-expected-credit-loss.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ifs-9-expected-credit-loss/$File/ey-ifs-9-expected-credit-loss.pdf) (accessed 10.02.2020).
6. Н. Volarević, М. Varović (2018). ECL: internal model for IFRS 9 – Expected credit losses calculation. EKONOMSKI PREGLED. № 69(3), pp. 269–297. URL: <https://www.coursehero.com/file/41775327/KB-004pdf/> (accessed 10.02.2020).
7. KPMG (2017). Demystifying Expected Credit Loss (ECL). India: KPMG. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/in/pdf/2017/07/Demystifying-Expected-Credit-Loss.pdf> (accessed 10.02.2020).
8. Moody's Investors Service (2019). Moody's changes outlooks on ratings of seven Ukrainian banks to positive from stable. URL: https://www.moody.com/research/Moodys-changes-outlooks-on-ratings-of-seven-Ukrainian-banks-to-PR_413849 (accessed 19.02.2020).
9. Moody's Investors Service (2020). Default Trends – Global: Annual default study: Defaults will edge higher in 2020. URL: https://www.moody.com/researchdocumentcontentpage.aspx?docid=PBC_1206734 (accessed 19.02.2020).